

ความไม่มั่นคงทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาของไทย Political instability in the democracy in Thailand parliamentary system

กานต์ ลายคำ¹

Kan Laikam

บทคัดย่อ

การเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ที่ไม่มีความมั่นคงทางการเมืองหากจะรักษาความเสถียรภาพทางการเมืองได้ ต้องอาศัยพรรคการเมืองในการบริหารจัดการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้พรรคการเมืองกระทำความผิดกฎหมายหรือกระทำการอันใดที่เสี่ยงต่อการถูกยุบพรรค ตลอดจนกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองไทย นอกจากนี้พรรคการเมืองยังมีบทบาทในการจัดตั้งรัฐบาล ทำให้รัฐบาลและระบบการเมือง มีเสถียรภาพมีบทบาทในการรักษาระบบรัฐสภาให้มีความมั่นคง รวมทั้งมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยการเปลี่ยนผ่านรัฐบาลเพื่อให้การเมืองในระบบรัฐสภาสามารถดำรงอยู่ได้ “ความเป็นสถาบันทางการเมืองของรัฐสภาไทย” มุ่งตอบคำถามถึง ความเป็นสถาบันทางการเมืองของรัฐสภาไทยช่วงระยะเวลา 80 ปีที่ผ่านมา ว่ามีลักษณะอย่างไรและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยคืออะไร ซึ่งได้อาศัยแนวคิดเรื่องวงจรอุบาทว์มาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ผลของการวิเคราะห์พบว่า ตลอดระยะเวลา 8 ทศวรรษที่ผ่านมาของไทยนั้นได้ เกิดการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองมาโดยตลอดกล่าวคือ ผ่านการปฏิวัติการรัฐประหารและการกบฏ ซึ่งทุกครั้งล้วนส่งผลกระทบโดยตรงต่อสถาบันรัฐสภาไทย เพราะการจัดการปัญหาด้วยเครื่องมือทางการเมืองได้ ทำให้เกิดวงจรอุบาทว์ทางการเมืองกล่าวคือมีการล้มรัฐธรรมนูญและรัฐสภาไปพร้อมๆ กันและแม้จะเกิดวงจรอุบาทว์ใหม่ก็ตาม ก็จะทำให้เสถียรภาพของรัฐสภา ก็ขาดความมั่นคงและตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มทุนที่เข้ามาใช้รัฐสภาเป็นทางผ่านเพื่อนำไปสู่การแปลงธุรกิจทุจริตให้ถูกต้องตามกฎหมาย หรือก่อให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนกับการใช้อำนาจอธิปไตยที่ถือครองอยู่การพัฒนาประเทศไทยให้มีสถานภาพความเป็นสถาบันทางการเมืองที่

¹ สาขารัฐศาสตร์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้; School of Administrative Studies , Maejo University

E-mail: Kanlaikam@gmail.com

เข้มแข็ง จึงต้องเริ่มจากประชาชนในฐานะพลเมืองที่พร้อมจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในทางตรงและทางอ้อม

คำสำคัญ 1. ไม่นั่นคงทางการเมือง 2.ระบอบประชาธิปไตย 3. ในระบบรัฐสภาไทย

Abstract

Politics under a parliamentary democracy that is not politically stable In order to maintain political stability, political parties must be managed according to the constitutional laws and the constitutional laws established to prevent political parties from committing illegal acts. In addition, political parties have a role in establishing a government, making the government and the political system stable, play a role in maintaining the parliamentary system to be stable. It also plays a role in political change by changing the government so that politics in the parliamentary system can be maintained. "The political institution of the Thai Parliament" aims to answer questions about What is the nature of the political institution of the Thai parliament over the past 80 years and what are the factors that are the main obstacles to the development of democracy, which has been based on the concept of a vicious circle in the analysis of the results of The analysis found that over the past eight decades, Thailand has undergone political change, that is, through revolutions, coups and conspiracies, all of which directly impacted the Thai Parliamentary Institute because of the handling of the problem. With military tools, there has been a political vicious circle, that is, the Constitution and the Parliament are overthrown simultaneously, and despite the emerging vicious circle, the stability of the parliament is unstable and under influence. Of the capital groups that come to Parliament as a means of converting corrupt businesses to legitimate or creating conflicts of interest With the use of state power in hold, the development of the Thai parliament to have a strong political institutional status must begin with the people as citizens who are ready to participate in politics both directly.

Keywords 1. Political instability 2. Democracy 3. In the Thai parliament system

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ภายใต้รัฐธรรมนูญ ตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีความมุ่งมั่นที่จะสถาปนากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ภายใต้รัฐธรรมนูญให้มั่นคง แต่ปรากฏว่าระบอบประชาธิปไตยของไทยยังไม่ประสบความสำเร็จ ดังเห็นได้จากการปฏิวัติและรัฐประหารมีการล้มล้างรัฐธรรมนูญฉบับเก่าและการใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่อย่างต่อเนื่อง จากปัญหาความแตกแยกในทางการเมือง จากปัญหาการตอบสนองผลประโยชน์ทางการเมืองของนักการเมือง จากปัญหาสถาบันพรรคการเมืองและรัฐสภามีความอ่อนแอแม้รัฐธรรมนูญในทุกฉบับ ได้กำหนดรูปแบบการบริหารการปกครองประเทศไทยอยู่ในระบบรัฐสภา โดยมีหลักสำคัญในการปกครองว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย” การรวมตัวกันของประชาชน ถือเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะการรวมตัวของประชาชนที่มีอุดมการณ์ทางการเมือง ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยรวมตัวกันในรูปแบบของการจัดตั้งพรรคการเมือง(political party) ขึ้นมา ซึ่งพรรคการเมืองถือเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถต่อสู้แข่งขันทางการเมืองได้นอกจากนี้พรรคการเมือง (วิสุทธ์ โพธิ์แท่น, 2544, หน้า 3)

ยังเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างประชาชนกับภาครัฐ เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความชอบธรรม โดยการสรรหาตัวแทนไปสู่การเลือกตั้งให้ได้กลุ่มบุคคลเข้าสูการเมืองในระบบรัฐสภาไปทำหน้าที่ในการดำเนินนโยบายตามบทบาทของพรรคการเมือง เพื่อจัดสรรทรัพยากรและสร้างสรรค์ผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับประชาชน โดยพรรคการเมืองมีบทบาทในการเป็นกลไกสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ในรัฐสภา ให้เกิดประสิทธิภาพเพราะนโยบายของพรรคการเมืองจะถูกกำหนดขึ้นมาจากปัญหาความต้องการของประชาชนรวม ทั้งเป็นช่องทางในการแสดงออกทางการเมืองของ (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, 2550)

ประชาชนและสมาชิกพรรคเพื่อกำหนดทิศทางการบริหารประเทศ ทั้งในฐานะพรรครัฐบาลหรือเป็นพรรคฝ่ายค้านและสร้างผู้นำทางการเมืองหลักสำคัญของการปกครองในระบบรัฐสภา (Parliamentary Government) ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขโดย มีรัฐธรรมนูญเป็นแม่บทกฎหมายและกติกาของสังคม นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 รัฐธรรมนูญที่มีมาทุกฉบับ ได้กำหนดรูปแบบการบริหารการปกครองประเทศอยู่ในระบบรัฐสภา

โครงสร้างอำนาจของรัฐ ระบุที่มาของอำนาจนิติบัญญัติอำนาจบริหารอำนาจตุลาการและประกันคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีหลักสำคัญในการปกครองที่ว่า (สมโภชน์ สุนทรณิ, 2534)

“อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย” โดยหลักสำคัญของระบบรัฐสภานั้น ประมุขที่แท้จริงของประเทศ จะมีอำนาจหน้าที่จำกัดโดยมีอำนาจหน้าที่ทางพิธีการเท่านั้น ทั้งนี้รัฐสภาหากมองจากภายนอกแล้ว จะเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจในทางนิติบัญญัติเป็นผู้ควบคุมการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารหรือกล่าว อีกนัยหนึ่งว่าคณะรัฐมนตรีในฐานะที่เป็นฝ่ายบริหาร จะต้องบริหารประเทศโดยการรับผิดชอบของรัฐสภา โดยที่คณะรัฐมนตรีต้องมาจากรัฐสภาหรือโดยความยินยอมของรัฐสภาเท่านั้น และเมื่อใดที่รัฐสภาไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งหรือต้องลาออกจากตำแหน่งไป แต่ในขณะเดียวกันก็ได้ให้ฝ่ายบริหารมีสิทธิที่จะยุบสภาได้ หากเกิดทางตันทางการเมือง ทั้งนี้โดยหลักการแล้วรัฐสภาจะมีอำนาจมาก โดยเฉพาะในประเทศอังกฤษที่มีการกล่าวถึงเสมอว่ารัฐสภาของอังกฤษนั้น เป็นรัฐสภาที่มีเข้มแข็งสูงสุดเพราะว่ารัฐสภาอังกฤษนั้น มาจากประชาชนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกระบวนการอบรมกล่อมเกล่า และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย จะเกิดขึ้นได้ประการแรกมีความจำเป็นต้องวางพื้นฐานทางด้านการศึกษารัฐศาสตร์ โดยเฉพาะในด้านเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้แก่นักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา ประการที่สองในระดับอุดมศึกษาต้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านรัฐศาสตร์ ตลอดทั้งแนวทางปฏิบัติทั้งในรูปของเนื้อหาสาระและกิจกรรมทางด้านประชาธิปไตยแก่นิสิตนักศึกษาทุกคณะวิชา ประการที่สามต้องมีการปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอนและกระบวนการศึกษาอบรมในโรงเรียนเตรียมทหารนักเรียนนายร้อยตำรวจนักเรียนนายร้อย จ.ป.ร. เพื่อกระบวนการอบรมกล่อมเกล่าและการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง (จรูญ สุภาพ และคณะ , 2523)

บทความนี้ผู้เขียน ได้นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความไม่มั่นคงทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาของไทย ผู้ศึกษาได้ทำการแยกประเด็นเนื้อหาและรายละเอียดไว้ 4 ประเด็น คือ 1.ความหมายและความสำคัญความไม่มั่นคงทางการเมือง 2. ระบอบประชาธิปไตย 3. ในระบบรัฐสภาของไทย และ 4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เนื้อเรื่อง

1. ความหมายและความสำคัญความไม่มั่นคงทางการเมือง

ความไม่มั่นคงทางการเมือง และความมีเสถียรภาพทางการเมืองการเมืองของประเทศใดก็ตาม จะมีเสถียรภาพและความไม่มั่นคงหรือไม่ต้องดูที่ระบอบการเมืองและพรรคการเมืองที่เป็นกลไกทางการเมือง ว่ามีเสถียรภาพมั่นคงหรือไม่ซึ่งประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยทั่วโลก เมื่อต้องการให้ประเทศมีเสถียรภาพทางการเมืองหรือมีความมั่นคงทางการเมืองต้องอาศัยหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยตามหลักสากลที่ประเทศต่างๆ ได้ใช้ปกครองประเทศทั่วโลก ประเทศไทยก่อนที่จะมีการทำรัฐประหาร ก็ปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ความเป็นประชาธิปไตยยังไม่ได้หยั่งรากลึกในสังคมไทยอย่างแท้จริง จึงทำให้ประเทศมีปัญหาสืบเนื่องกันมาจนกลายเป็นความขัดแย้งทางการเมือง (จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, 2526)

ความไม่มั่นคงทางการเมืองจะเกิดขึ้นก็ต่อ เมื่อประเทศมีระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพรัฐบาลมีเสถียรภาพทางการเมืองสามารถบริหารประเทศได้จนครบตามวาระ มีหัวหน้าคณะรัฐบาลที่มีคุณภาพมีจริยธรรมมีความเสียสละและมุ่งมั่น เพื่อการงานที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติอย่างแท้จริง การบริหารงานโปร่งใสมีหลักธรรมาภิบาลประชาชนไว้วางใจตลอดจนการกำหนดนโยบายที่ไม่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาประเทศพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าสังคม มีความเข้มแข็งมีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้ประชาชนในชาติมีความอยู่ดีกินดีมีสิ่งบริการและอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันมีความสามารถในการรักษากฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ภายในประเทศ ให้ประชาชนในชาติได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านการต่างประเทศจะต้องมีรัฐบาลที่มีความสามารถทางการทูต นำพาให้ประเทศสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ในด้านเศรษฐกิจและการค้า ทั้งนี้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของบ้านเรามีความใกล้เคียงกับระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาอังกฤษ ซึ่งจะไม่มีการเปลี่ยนรัฐบาลอยู่ครบวาระเพราะรัฐบาลอาจถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจอาจมีการลาออกอาจมีการปรับ คร.ม.อาจมีการผลัดเปลี่ยนกันเป็นรัฐบาล ขณะเดียวกันนายกรัฐมนตรีก็มีอำนาจให้ยุบสภาและทำการเลือกตั้งใหม่ได้ดังนั้นอาจจะมีการเปลี่ยนรัฐบาลหรือยุบสภาลงได้แล้วแต่กรณี แต่ตราบใดที่ทุกอย่างสามารถดำเนินไปได้ตามครรลองมีการตั้งรัฐบาลใหม่ มีการเลือกตั้งหลังการยุบสภาที่ต้องถือว่าระบบยังอยู่ในโครงสร้างและกระบวนการที่ยังเรียกว่า การมีเสถียรภาพทางการเมืองของระบบการเมืองส่วนเสถียรภาพของรัฐบาลก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งว่า พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมีบทบาทที่สามารถทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพได้หรือไม่ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553)

“บทบาทในการจัดตั้งรัฐบาลให้การเมืองไทย” สามารถดำเนินการไปได้ของพรรคการเมืองในแต่ละช่วงการจัดตั้งรัฐบาล ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งของพรรคการเมืองขนาดกลางในการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับการเมืองไทยที่สามารถ ทำให้การเมืองมีเสถียรภาพทั้งในระบบการเมืองและควมมีเสถียรภาพของรัฐบาล ที่เกิดจากพรรคการเมืองขนาดกลางเข้าร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลแม้มีบางช่วงจะมีลักษณะรัฐบาลที่มีเสียงข้างมากพรรคเดียวจากการเลือกตั้ง แต่ก็ยังเป็นเพียงระยะสั้นและเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในเลือกตั้งสมัยรัฐบาล (The Civic Culture 1963)

“ประชาธิปไตยรวมทั้งการศึกษาร่วมกันระหว่างนักศึกษาทางด้านความมั่นคง” กับนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดกระบวนการของการผสมผสานวัฒนธรรมทางการเมืองประการที่สี่ จะต้องมีการปฏิรูปสื่อสารมวลชนโดยกำหนดเนื้อหาสาระ ตลอดทั้งกระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยแก่สาธารณชนในสื่อสารมวลชนทุกประเภทในสัดส่วนที่มีความเหมาะสมและประการที่ห้าในการจัดหลักสูตรการศึกษาอบรมทุกหลักสูตรของทุกๆ องค์กรนักรัฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงอีกสองท่าน ที่มีผลงานร่วมกันในการกำหนดแนวคิดว่าด้วยวัฒนธรรมทางการเมืองกับเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตยก็คือ กาเบรียล อัลมอนด์ (Gabriel Almond) และซิดนีย์ เวอร์บา (Sidney Verba) ในผลงานที่ชื่อว่าผลงานของทั้งสองท่านนี้ ร่วมกันเสนอแนววิเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมือง(political culture approach) เพื่อนำไปอธิบายว่า ลักษณะพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลภายในสังคม มีนัยสำคัญต่อรูปแบบของระบบการเมืองอย่างไร นักรัฐศาสตร์ทั้งสองท่านต้องการที่จะค้นหาคำตอบที่ว่า พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในลักษณะใดกันแน่ที่ช่วยคำจูงให้ระบอบประชาธิปไตยในสหรัฐและอังกฤษ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพในความพยายามที่จะค้นหาคำตอบนี้ อัลมอนด์และเวอร์บาได้ศึกษาย้อนกลับไปในปรัชญายุคคลาสสิกในเรื่อง “คุณธรรมของพลเมือง”(civic virtue) ซึ่งเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคลในประชาคมการเมือง ในขณะที่นักปรัชญายุคคลาสสิกให้ความสำคัญกับคุณธรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคล ในอันที่จะทำให้ประชาธิปไตยในนครรัฐยืนหยัดอยู่ได้แต่ อัลมอนด์และเวอร์บา ได้เปลี่ยนประเด็นทางปรัชญา โดยมุ่งให้ความสำคัญกับทัศนคติและความรู้ทางการเมือง ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคล โดยบัญญัติศัพท์ในทางรัฐศาสตร์ขึ้นมาว่า (สุจิต บุญบงการ, 2549)

“วัฒนธรรมทางการเมือง” (political culture) โดยอัลมอนด์และเวอร์บาเชื่อว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในระบอบประชาธิปไตย ย่อมไม่มีลักษณะที่เป็นเนื้อเดียวกันทั้งหมด

แต่จะแตกต่างกันไปตามพื้นฐานความรู้และทัศนคติ และในความต่างนั้นก็แฝงไว้ด้วยความกลมกลืนไปด้วยกันได้ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับ “คุณธรรมทางการเมือง” ในนครรัฐกรีก ดังนั้นอัลมอนด์และเวอร์บา จึงเรียกลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏจริงอยู่ในสังคมการเมืองประชาธิปไตยตะวันตกว่า “วัฒนธรรมการเมืองของพลเมือง”(civic culture) การให้การศึกษาในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษาเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย และการเสริมสร้างวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยของประเทศ เรายังมีความอ่อนแอเป็นอย่างยิ่งอันเนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจของบรรดานักการศึกษา ที่มีบทบาทในกระทรวงศึกษาธิการและการสนับสนุนทางด้านนโยบายของรัฐบาลชุดต่าง ๆ ที่ผ่านมาเราจะเห็นได้ว่าหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนก็ดี กระบวนการเรียนการสอนของคุณครูและนักเรียนก็ดี ตลอดทั้งการสร้างแบบแผนวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในโรงเรียนก็ดี ยังไม่ได้รับการปฏิบัติหรือรณรงค์อย่างจริงจังทำให้โอกาสในสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจในการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ต้องสูญเสียโอกาสไปอย่างน่าเสียดาย อย่างไรก็ตามในโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่างบางโรงเรียนหรือองค์กรหน่วยงานภาคประชาสังคมบางหน่วยงาน ได้มองเห็นความสำคัญของการให้การศึกษาทางการเมือง ซึ่งจะขอยกเป็นตัวอย่างการสร้างแบบแผนวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในโรงเรียนหรือองค์กรสถาบันการศึกษาสัก 2-3 ตัวอย่าง (Institute of Policy Studies July issue, 2010) เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการปฏิรูปการเมืองในอนาคตข้างหน้า ที่เรามีแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ประเด็นการปฏิรูปที่ 1 การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งจัดทำและนำเสนอโดยคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองได้ (Charoenratanakun,1987)

ความไม่มั่นคงทางด้านการเมือง จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประเทศมีระบบการเมืองที่ไม่มีความเสถียรภาพรัฐบาล มีเสถียรภาพทางการเมืองไม่สามารถบริหารประเทศได้ จนครบตามวาระมีหัวหน้าคณะรัฐบาลที่ไร้คุณภาพ ไม่มีจริยธรรม ไม่มีความเสียสละ และที่สำคัญไม่มุ่งมั่น เพื่อการทำงานที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติอย่างแท้จริง ไม่มีการบริหารงานโปร่งใสไร้หลักธรรมาภิบาลเพื่อนำเอาไปบริหารประเทศ ประชาชนเกิดความไม่ไว้วางใจตลอดจนมีการกำหนดนโยบายที่ไม่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติไม่มีความเจริญก้าวหน้า สังคมมีความอ่อนแอไม่มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ประชาชนในชาติมีแต่ความลำบากไม่มีสิ่งบริการและอำนวยความสะดวกอย่างครบครันและไม่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันไร้ความสามารถในการรักษากฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ภายในประเทศประชาชน

ในชาติอยู่ร่วมกันอย่างไม่สงบสุข ไร้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านการต่างประเทศจะต้องมีรัฐบาลไม่มีความสามารถที่จะนำการทูต เพื่อจะพาให้ประเทศสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ในด้านเศรษฐกิจและการค้าได้โดยยาก และขาดความมีเสถียรภาพทางการเมืองอย่างแท้จริง

2. ระบอบประชาธิปไตย

ความหมายและความสำคัญ “ประชาธิปไตย” พิจารณาตามรูปศัพท์หมายถึง ระบบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยในประเทศจีน ซึ่งนักวิชาการตะวันตกไม่ถือว่ามีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์มักกล่าวเสมอๆ ในโอกาสประชุมสมัชชาพรรคหรือในโอกาสประชุมสภาประชาชนว่า “ประชาชนคือประเทศ และเป็นเจ้าของประเทศ” คือพยายามบอกว่า ประเทศจีนก็มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเหมือนกันผู้นำของประเทศจำนวนไม่น้อยที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกผู้นำ ก็กล่าวอ้างว่ามีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเช่นกันโดยบอกว่าการปกครองนั้นทำ “เพื่อประชาชน” จากความหมายข้างต้นเราอาจกล่าวได้ว่า เป็นการให้ความหมายของประชาธิปไตยในแง่ของระบบกรรมสิทธิ์ในการปกครอง และเป้าหมายของการปกครอง แต่ในทัศนะของลินคอล์นประชาธิปไตยต้องกินความครอบคลุมถึง “วิธี” ในการปกครองด้วยและนักวิชาการจำนวนไม่น้อยถือว่านี่คือ สาระสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ดังคำกล่าวของอดีตประธานาธิบดีลินคอล์นแห่งสหรัฐอเมริกา ที่กล่าวในพิธียกย่องวีระชนผู้พลีชีพในสงครามกลางเมืองของสหรัฐ ณ สุสานแห่งชาติเกตตีสเบิร์ก (the Gettysburg National Cemetery) เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน ค.ศ.1863

“ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชน” กระบวนการเป็นประชาธิปไตยของไทยหนังสือเรื่อง“ประชาธิปไตยที่ไม่ตั้งมั่น” ของจิราภรณ์ ดาจันทร์เป็นผลงานล่าสุดที่มีความน่าสนใจอย่างมากหนังสือเล่มนี้ ปรับจากวิทยานิพนธ์เรื่องการเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตย ที่ไม่ตั้งมั่นความล้มเหลวของการทำให้เป็นประชาธิปไตยในประเทศไทย ซึ่งจิราภรณ์ เสนอต่อหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2560 จากการวิจัยเอกสารบนฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ จิราภรณ์ทำความเข้าใจการเมืองไทยผ่านแนวคิดการทำให้เป็นประชาธิปไตย แนวคิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยแนวคิดการตั้งมั่นของประชาธิปไตยแนวคิดฉันทามติและทฤษฎีชนชั้นนำ อย่างไรก็ตามโครงสร้างหลักของหนังสือเล่มนี้ แบ่งการนำเสนอและวิเคราะห์จากช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงการเมืองของไทยที่สำคัญ 4 ช่วงเวลา กล่าวคือ ช่วงแรกการดิ้นรนเพื่อสถาปนาประชาธิปไตย ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 –

2490 เป็นการนำเสนอถึงลักษณะของเส้นทางการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 การจัดการเลือกตั้งและการจัดตั้งรัฐบาลระหว่าง ปีพ.ศ. 2475-2490 รวมถึงการออกจากรบจนการทำให้เป็นประชาธิปไตย 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ส่วนในช่วงที่สองนั้นเป็นการนำเสนอถึง (Bangkok: Duang Kramol, 1983),

ประชาธิปไตยของพลังที่ต้องการขับเคลื่อนประชาธิปไตย โดยกล่าวถึงลักษณะของเส้นทางการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ซึ่งพิจารณาถึงการจัดการเลือกตั้งและการจัดตั้งรัฐบาลหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนถึงการออกจากรบจนการทำให้เป็นประชาธิปไตย 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ตลอดจนการฟื้นคืนของพลังที่ต้องการขับเคลื่อนประชาธิปไตยในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เมื่อปี พ.ศ.2535 ช่วงที่สามการเลือกตั้งในนามประชาธิปไตย ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของเส้นทางการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย หลังเหตุการณ์เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2535 การจัดการเลือกตั้งและการจัดตั้งรัฐบาลรวมทั้งการออกจากรบจนการทำให้เป็นประชาธิปไตยจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ในขณะที่ช่วงที่สี่ คือ ช่วงเวลาประชาธิปไตยของพลังอนุรักษ์นิยม โดยวิเคราะห์ถึงลักษณะของเส้นทางการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ไปจนถึงการจัดการเลือกตั้งและการจัดตั้งรัฐบาลภายใต้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ.2550 การออกจากรบจนการทำให้เป็นประชาธิปไตยจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 การออกแบรัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ.2560 รวมถึงการออกแบบสถาบันทางการเมืองในปัจจุบัน ที่นัยของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ถูกตั้งคำถามอย่างมากต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยสาระสำคัญของหนังสือเล่มนี้ จิราภรณ์ให้ความสนใจต่อลักษณะของเส้นทางการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย การจัดการเลือกตั้งและการจัดตั้งรัฐบาลและการออกจากรบจนการ ทำให้เป็นประชาธิปไตยโดยสะท้อนปัญหารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองและบทบาทของตัวแสดงทางการเมือง รวมถึงการขับเคลื่อนต่อสู้ของพลังอนุรักษ์นิยมในสังคมไทยโดยมองว่าแม้ว่า (Baltimore: Johns Hopkins, 2000)

บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะพลังประชาธิปไตย จะเพิ่มมากขึ้นแต่การที่ชนชั้นนำขาดเจตนาธรรมณ์ในการสถาปนาประชาธิปไตย ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำทั้งในฝ่ายอนุรักษ์นิยมและชนชั้นนำที่มาจากการเลือกตั้ง รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจภายในหมู่ชนชั้นนำเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รัฐธรรมนูญแทบทุกฉบับ ไม่ได้รับฉันทามติและมักขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และผลจากการประนีประนอมในกลุ่มชนชั้นนำด้วยกันเอง นำไปสู่ความอ่อนแอและนำไปสู่ผลที่ไม่ได้ตั้งใจจากที่กำหนดไว้ในการปฏิรูปการเมืองแต่ละครั้ง ดังเห็นได้จาก

การที่วุฒิสภาและองค์กรอิสระที่ถูกผูกโยงกับอำนาจรัฐ แต่ขาดการเชื่อมโยงกับประชาชนเป็นต้นในช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั้ง 4 ช่วงเวลา ที่ได้ศึกษานั้น ชี้ให้เห็นว่าความล้มเหลวของกระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตย ตลอดเส้นทางประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่ผ่านมา ได้แสดงให้เห็นว่า การทำให้เป็นประชาธิปไตยไม่ได้มีลักษณะเป็นเส้นตรง ที่เมื่อเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยแล้ว จะพัฒนาไปสู่การตั้งมั่นของประชาธิปไตยได้เสมอ ทั้งยังปรากฏภาพของตัวแสดงทางการเมือง ที่มีบทบาทเหนียวรั้งหรือเป็นอุปสรรคทั้งต่อการดำรงรักษาและการพัฒนาประชาธิปไตยอีกด้วย เช่น การทุจริตคอร์รัปชันความบกพร่องในการสร้างกระบวนการรับผิดชอบและการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐรวมไปถึงบทบาทของกองทัพที่ได้รับการยอมรับจากสังคมในการแทรกแซงทางการเมือง ซึ่งการขับเคลื่อนระหว่างพลังอนุรักษ์นิยมกับพลังที่ต้องการเดินหน้าสู่ประชาธิปไตยในทุกพลังอนุรักษ์นิยม ในการร่างรัฐธรรมนูญและออกแบบสถาบันทางการเมืองเพื่อรักษาและคงไว้ซึ่งอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำอนุรักษ์นิยม ซึ่งจิราภรณ์ได้ทั้งทำไว้ในหนังสือเล่มนี้ถึงวัฏจักรของรัฐธรรมนูญไทยว่า จะสามารถก่อให้เกิดการปรับปรุงเพื่อนำไปสู่การสร้างประชาธิปไตยได้นั้น ต้องอาศัยเจตนารมณ์ที่ต้องการเป็นประชาธิปไตยของชั้นนำระบอบประชาธิปไตยทางตรง ในยุคคลาสสิกได้ถือกำเนิดขึ้นหลายร้อยปีก่อนคริสต์ศักราชในนครรัฐกรีกโดยการเปิดโอกาสให้พลเมืองทุกคนได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองหลังจากนั้นในราวคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 (Doorenspleet and Kopecky, 2008:700-701)

ระบอบประชาธิปไตย ตัวแทนจึงถือกำเนิดขึ้นซึ่งเราเรียกว่ากระแสคลื่นลูกที่หนึ่ง โดยเฉพาะประชาธิปไตยในสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส เป็นต้น ต่อมากระแสคลื่นลูกที่สองได้เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนกระทั่งถึงต้นทศวรรษ 1960 ผลของสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้ประเทศที่พ่ายแพ้สงครามถูกทำให้เป็นประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นเยอรมนีตะวันตก อิตาลี และญี่ปุ่น และพันธมิตรยุโรปตะวันตกในระหว่างสงครามรวมทั้งประเทศเกิดใหม่อย่างอิสราเอลและประเทศที่ได้รับเอกราช จากการตกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจในอดีตโดยเฉพาะอังกฤษ ได้แก่ อินเดีย เป็นต้นโดยในสถานการณ์ทางการเมืองปัจจุบันมีการกล่าวขานนามของระบอบการเมืองแบบใหม่ (ไชยันต์ ไชยพร. 2547)

“ประชาธิปไตยไทยนิยม” ซึ่งคงไม่ต่างอะไรจากคำกล่าวขานในอดีตที่เรียกว่าประชาธิปไตยแบบไทยๆ หรือประชาธิปไตยจำแลงนั่นเอง การเมืองของประเทศไทยยังอยู่ในวังวนระหว่างเผด็จการกับประชาธิปไตย ในขณะที่โลกพัฒนาการไปข้างหน้าและประเทศส่วนใหญ่ต่างก้าวไปสู่ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์มากขึ้นประเทศไทยกำลังติด “กับดัก” ของตนเองโดยย่ำเท้าอยู่กับที่

ระหว่างประชาธิปไตยครึ่งใบกับประชาธิปไตยจำแลง ที่แปลงกายด้วยนามที่ไพเราะว่า “ประชาธิปไตยไทยนิยม” ทำให้ประเทศไทยได้กลายเป็นประเทศที่ล้าหลัง และตกต่ำลงอย่างน่าใจหาย และไม่อาจฟื้นตัวได้ในระยะเวลาอันใกล้นี้ บทบาทของประชาธิปไตยชุมชนประชาธิปไตยชุมชนดู จะเป็นเรื่องใหม่ที่ยังไม่คุ้นหูอย่างกว้างขวางนักในสังคมการเมืองไทย อันที่จริงหากย้อนมองไปถึงความหมายของประชาธิปไตย ตามแนวคิดของเดวิดที่ได้มีมุมมองประชาธิปไตยเป็น 2 ลักษณะ คือ แบบการปกครองและแบบวิถีชีวิต ก็อาจกล่าวได้ว่าประชาธิปไตยชุมชนจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับหลักการทั้ง 2 ประการตามแนวคิดของเดวิดอยู่พอสมควร เพราะประชาธิปไตยชุมชนนั้น จะมุ่งเหตุผลของการปกครองไปที่การตอบสนองต่อวิถีชีวิตซึ่งประชาธิปไตยชุมชนนั้น จะเป็นการ (Dewey, 2013)

“ปกครองที่มุ่งเน้นถึงวิถีการดำเนินชีวิตด้วยความเป็นปกติสุข” เป็นวิถีของการดำเนินชีวิตโดยใช้เหตุผลตามหลักการในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้คนในสังคมชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยไม่มุ่งเอามูลเหตุแห่งความขัดแย้ง มาเป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันของชุมชนด้วยชุมชน จะสร้างกติกาหรือกระบวนการบริหารจัดการความขัดแย้งด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นการสรรหาวิธีการต่างๆ มาพัฒนาสังคมชุมชนเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ โดยคนในชุมชนอันเป็นการให้ประชาชนหันหน้าเข้าหากันร่วมมือกันร่วมเรียนรู้ศักยภาพของบุคคลร่วมกัน โดยใช้กิจกรรมกลุ่มในการพูดคุยเจรจา ถกแถลงอย่างเป็นเหตุเป็นผลบนพื้นฐานของการเคารพในสิทธิและความเสมอภาคซึ่งกันและกัน ประชาธิปไตยชุมชนดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับสิทธิในวิถีของประชาชนโดยตรง หรือเป็นการแสดงให้เห็นถึงการขยายฐานประชาธิปไตยจากตัวแทนสู่ประชาชนโดยตรง กล่าวคือ ประชาธิปไตยชุมชนจึงมีความพยายามที่จะให้ประชาชนได้ใช้สิทธิของตนเองในการเสนอแนะแสดงความคิดเห็น หรือจัดการชุมชนให้ตอบสนองต่อวิถีการดำเนินชีวิตได้ด้วยตัวเอง โดยใช้หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมและการปรึกษาหารือ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ถือเป็นการเมืองของชุมชน ที่สะท้อนถึงการสร้างหน่ออ่อนของการค้นหาผู้นำการกำหนดนโยบายสาธารณะ รวมถึงการตรวจสอบการบริหารกิจการสาธารณะซึ่งกันและกันพื้นฐานตัวแทนทางการเมือง ในมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชนประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือหากแต่ตัวแทนทางการเมืองในมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชนนั้น มีความแตกต่างกับวิถีประชาธิปไตยตัวแบบตัวแทนอยู่พอสมควรกล่าวคือตัวแทนในมิติวิถีประชาธิปไตยชุมชนอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องหาเสียงเพื่อหวังผลที่จะได้รับคะแนนเสียงสูงๆ จากการเลือกตั้งเฉกเช่นเดียวกับตัวแทนทางการเมืองในแบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน หากแต่เป็นการมุ่งความสำคัญไปที่การปฏิบัติการของกลุ่มกิจกรรมที่มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันของบุคคล ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวสามารถเรียนรู้ศักยภาพซึ่งกันของแต่ละ

บุคคล กล่าวได้ว่าการอาศัยหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือกัน จะเน้นถึงกิจกรรมการรวมกลุ่ม เพื่อก่อให้เกิดการพูดคุยเจรจาถกเถียงโดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ Gutmann &Thomson (อ้างถึงในบุญอริ ยีหมะ, 2551)

ได้ให้ทัศนะว่าการที่คนในสังคมทุกฝ่ายมีโอกาสมาร่วมสนทนาทางการเมือง (Political dialogue) ร่วมอภิปรายสาธารณะ(Public discussion) หรือแลกเปลี่ยนความเห็นสาธารณะอย่างมีอิสระในฐานะที่เป็นพลเมืองของสังคมหรือชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้กิจกรรมเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อแสวงหาและก่อให้เกิดมติร่วมหรือเจตจำนงทางการเมือง (General will) ร่วมกันที่จำเป็นสำหรับนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาทางการเมืองหรือเป็นกรอบสำหรับการพัฒนา เพื่ออนาคตของชุมชนและสังคมซึ่งหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือตามที่ได้กล่าวนั้น จะเป็นการเปิดพื้นที่ทางการเมือง โดยการให้ประชาชนได้ร่วมคิดตัดสินใจและเรียนรู้ไปๆ พร้อมกัน ทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละบุคคลได้แสดงศักยภาพของตนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน (Bangkok: Duang Kramol, 1983),

สำหรับประเทศไทย ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยตามแนวคิดตะวันตก ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 หรือในช่วงระลอกคลื่นแรกของประชาธิปไตย โดยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดตะวันตกที่ส่งผ่านเหล่าชนชั้นผู้นำของไทย แม้ว่าประเทศไทยได้สถาปนาระบอบประชาธิปไตยมานานกว่า 80 ปีแล้ว แต่ประชาธิปไตยของไทยยังไม่สมบูรณ์เข้มแข็งและพัฒนาการทางการเมือง ยังเป็นลักษณะก้าวหน้าและถอยหลังเมื่อบ้านเมืองเกิดวิกฤตวิธีทางประชาธิปไตยที่มีอยู่ ก็ไม่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาได้จนความขัดแย้งทวีความรุนแรงขึ้น และท้ายที่สุดนำไปสู่การรัฐประหาร ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประชาชนสูญเสียความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย จึงทำให้มองว่าการรัฐประหารเป็นทางเลือกที่ชอบธรรมในการแก้ไขปัญหา ในขณะที่ประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยก้าวหน้าจะมองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่มาพร้อมกับการมีประชาธิปไตย เมื่อคนมีสิทธิและเสรีภาพมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ความแตกต่างทางความคิด ย่อมมีมากขึ้นด้วยทางออกของประชาธิปไตยคือ การยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างและร่วมกันแก้ไขปัญหาภายใต้กฎกติกาที่วางไว้การที่สังคมการเมืองไทย ยังไม่เป็นประชาธิปไตยยังคงวนเวียนอยู่ในวงจรการเมืองแบบเดิม ๆ เป็นเพราะการนำแต่เพียงรูปแบบและวิธีการประชาธิปไตยมาใช้ แต่ไม่อาจปลุกจิตสำนึกและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนได้ เมื่อวัฒนธรรมทางการเมืองไม่สอดคล้องประชาชนย่อมไม่

ตระหนักรู้และไม่เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ปล่อยให้กิจกรรมทางการเมืองเป็นของผู้มีอำนาจและคนเฉพาะกลุ่มผลที่ตามมา คือสถาบันทางการเมืองอ่อนแอคนดีมีคุณภาพเข้ามาทำหน้าที่ลดลง การตรวจสอบถ่วงดุลบกพร่องการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงขยายเป็นวงกว้าง และความรับผิดชอบที่รัฐบาลมีต่อประชาชนลดน้อยลง ดังนั้น การฟื้นฟูระบอบประชาธิปไตยของไทยจึงต้องมุ่งจัดการกับปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาแนวคิดและวัฒนธรรมของคนในสังคมมากกว่าการให้ความสำคัญกับการจัดทำรัฐธรรมนูญและการออกแบบสถาบันการเมืองอย่างที่เคยปฏิบัติมา เพราะในท้ายที่สุดแล้วหากประชาชนมีศรัทธาในประชาธิปไตย มีค่านิยมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับโครงสร้างทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแล้ว การเมืองภาคประชาชนจะเข้มแข็ง นักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะมีคุณภาพและปฏิบัติหน้าที่ด้วยสำนึกรับผิดชอบต่อประชาชนและประเทศชาติ ก็จะพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่มุ่งประสงค์ได้ตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย

3. ในระบบรัฐสภาไทย

ความหมายและความสำคัญ รัฐสภาเป็นสถาบันนิติบัญญัติชนิดหนึ่งรัฐสภา จะทำหน้าที่ออกกฎหมาย อภิปรายหาข้อกัณฑ์ระหว่างสมาชิกรัฐสภาถกเถียงประเด็นทางการเมืองหรือกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ โดยรัฐสภาจะมีเฉพาะประเทศที่ใช้ใช้ระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา Parliamentary System อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตลอดระยะเวลา 86 ปีที่ผ่านมา (พุทธศักราช 2457 - 2561) ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการแก้ไขเพิ่มเติม และมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญมาแล้วหลายฉบับ ทั้งนี้ เพื่อจัดระเบียบการปกครองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของชาติบ้านเมืองในแต่ละยุคและกาลสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2558 ที่ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งฉบับสำหรับเป็นแนวทางในการปกครองการพัฒนาและการปฏิรูปประเทศ โดยให้ประชาชนเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเป็นสำคัญ เมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จ ได้มีการเผยแพร่ให้ประชาชนทำความเข้าใจและจัดให้มีการออกเสียงประชามติ เพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งฉบับผลการออกเสียงประชามติปรากฏว่าประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ โดยคะแนนเสียงข้างมากของผู้มาออกเสียงประชามติเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญมาใช้บังคับนายกรัฐมนตรียังนำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็น (อนันต์ สมุทวณิช. 2539.)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยเป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 20 ของประเทศรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติให้ประเทศไทย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจอสูงสุดของประเทศเป็นของปวงชนชาวไทย และเพื่อป้องกันมิให้อำนาจอธิปไตยอยู่กับองค์กรใดองค์กรหนึ่งแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด จึงมีการบัญญัติให้แบ่งแยกองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็นสามฝ่ายองค์กรผู้ใช้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ คือ รัฐสภา องค์กรผู้ใช้อำนาจฝ่ายบริหาร คือ คณะรัฐมนตรี และองค์กรผู้ใช้อำนาจฝ่ายตุลาการ คือ ศาลนอกจากนั้น เพื่อให้การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดให้มีองค์กรอิสระซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจ (Checks and Balances) และป้องกันมิให้องค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ใช้อำนาจตามอำเภอใจอันเป็นหลักการสำคัญของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่ยึดถือการปกครองระบอบประชาธิปไตย และนิติรัฐหรือนิติธรรมเป็นหลักในการปกครองประเทศ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา โดยนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ทั้งระบบสภาเดี่ยว (Unicameral System) ในยุคเริ่มต้นและเปลี่ยนเป็นระบบสภาคู่ (Bicameral System) (วิชัย ตันศิริ, 2550: 53)

เมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ซึ่งกำหนดให้รัฐสภา ประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ยังคงยึดมั่นการปกครองในระบบรัฐสภาโดยหมวด 7 รัฐสภา ในส่วนการกำหนดองค์ประกอบของรัฐสภาได้บัญญัติให้ “รัฐสภา” ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ดังนี้ “สภาผู้แทนราษฎร” ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 350 คน และจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองจำนวน 150 คนอายุของสภาผู้แทนราษฎรกำหนดคราวละ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง “วุฒิสภา” ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คนมาจากการเลือกกันเองของบุคคล ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญประสบการณ์อาชีพลักษณะหรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชน ซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ ในการดำเนินการเลือกนั้นให้ดำเนินการตั้งแต่ระดับอำเภอระดับจังหวัดและระดับประเทศ เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยในระดับประเทศทั้งนี้อายุของวุฒิสภามีกำหนดคราวละ 5 ปีนับแต่วันประกาศผลการเลือกหนึ่งตามบท

เฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 269 ได้บัญญัติให้ในวาระเริ่มแรก “วุฒิสภา” ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 250 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติถวายคำแนะนำอายุของวุฒิสภามาตรา 269 นี้มีกำหนด 5 ปีนับแต่วันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง เมื่ออายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลงให้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่ต่อไป และให้สมาชิกวุฒิสภามาตามบทเฉพาะกาลนี้ อยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีสมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่ ทั้งนี้วุฒิสภามาตามบทเฉพาะกาลพระมหากษัตริย์ทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2562 สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบัน คณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 นับเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรก ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ภายหลังการเกิดรัฐประหารภายในประเทศ เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2557 (นิยม รัฐอมฤต การเมืองไทยยุคปัจจุบัน กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2530)

รัฐสภาแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นสภานิติบัญญัติระดับชาติของประเทศไทยเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยอันเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นการปกครองโดยใช้ระบบสองสภาโดยทั้งสองสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกันแล้ว แต่ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญโดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภาและประธานวุฒิสภา เป็นรองประธานรัฐสภา โดยตำแหน่งซึ่งทุกครั้งล้วนส่งผลกระทบต่อสถาบันรัฐสภาไทย เพราะการจัดการปัญหาด้วยเครื่องมือทางกลไกที่ทหารได้ทำให้เกิดวงจรอุบาทว์ทางการเมืองทุกๆ ครั้งที่มีความขัดแย้งและการเรียกร้องของประชาชนหรือการไปชุมนุมเพื่อให้ประเทศได้มีทางออกที่ดี แต่ก็ถูกทหารมาแทรกแซงทางการเมือง จึงทำให้กลไกในรัฐสภาทำงานไม่ได้ตามปกติที่มีอำนาจและหน้าไว้ จึงทำให้มีการล้มรัฐธรรมนูญและรัฐสภาไปพร้อมๆ กันและแม้จะเกิดวงจรอุบาทว์ใหม่ก็ตาม ก็จะไม่เห็นว่ามีเสถียรภาพของรัฐสภาและก็ขาดความมั่นคงทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มทุนหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลที่เข้ามาใช้รัฐสภาเป็นทางผ่าน เพื่อนำไปสู่การทำเรื่องที่ทุจริตให้ถูกต้องตามกฎหมายและกติกาและไม่สามารถเอาผิดได้

สรุป

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ภายใต้กฎหมาย

รัฐธรรมนูญฉบับแรกพุทธศักราช 2475 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจผ่านทั้งสามสถาบันหลักของอำนาจอธิปไตย คือ อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ อำนาจฝ่ายบริหาร อำนาจฝ่ายตุลาการใช้ในการปกครองประเทศและประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยทั้งปวงเป็นของประชาชนราษฎรทุกคนและในการปกครองประเทศ จึงจำเป็นต้องมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในระบบรัฐสภาของไทยและมาถูกต้องตามหลักกฎหมาย เพื่อมาบริหารและพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง และให้มีความทันสมัยเท่าเทียมกับนานาประเทศ แต่หากการเมืองการปกครองของไทย ไม่มีความเสถียรภาพทางการเมืองเพราะเกิดจากการแข่งขันกันชิงดีชิงเด่นกันในสนามทางการเมือง และเกิดการทำรัฐประหารขึ้นจากผู้นำเหล่าทัพหรือกองทัพต่าง ๆ เพื่อยึดอำนาจของรัฐบาลในขนาดนั้น ซึ่งได้มีข้ออ้างว่ามาควบคุมความสงบเรียบร้อยในการปกครองประเทศ และนำไปสู่การก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ที่ยังยั้งให้มีความมั่นคงในทางการเมืองได้โดยยาก และทำให้ประเทศชาติบ้านเมืองไม่สามารถที่จะทำการเมืองในระบบรัฐสภาของไทย ไม่มีเสถียรภาพความมั่นคงทางการเมืองอย่างแท้จริง เนื่องจากระบบการบริหารราชการภายใต้รัฐบาล ไม่มีความเสถียรภาพภายในคณะรัฐบาลได้เพราะเกิดความขัดแย้งกันในผลประโยชน์ที่จะต้องได้รับ และจึงนำไปสู่การบริหารราชการที่ไม่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรือง จึงนำไปสู่การชุมนุมของประชาชนที่ต้องการเรียกร้องให้รัฐบาลมีการช่วยเหลือประชาชนในประเทศ จึงทำให้การชุมนุมหรือการเรียกร้องของประชาชนนำไปสู่การปะทะกันอย่างรุนแรงและวุ่นวาย จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร ออกมาควบคุมการชุมนุมและเกิดการทำร้ายประหารเกิดขึ้นโดยกองทัพ เพื่อจะมายึดอำนาจรัฐบาลขนาดนั้น จึงทำให้การเมืองไทยวนเวียนอยู่ที่เดิม ไม่เกิดการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิมของประชาธิปไตยในประเทศไทย จนมีผลกระทบไม่สามารถตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจกันทั้งสามสถาบันหลักของชาติไม่ว่าจะเป็น ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายบริหาร จึงทำให้ไม่มีทางความมั่นคงทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาของไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ประชาชนทุกคนภายในประเทศ ต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติตามกฎหมายและเคารพสิทธิซึ่งกันและกันและกันในระบอบประชาธิปไตยและให้สามารถแสดงความคิดเห็นทุกๆ เรื่องของสังคมต่อการตัดสินใจ

2. ประเทศชาติไม่ควรมีการทำรัฐประหารเกิดขึ้นอีก ควรมีการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยที่โปร่งใสและยุติธรรมของให้กับคนที่เป็นนักการเมือง
3. ควรมีกฎหมายรัฐธรรมนูญที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริงและสามารถใช้ได้จริง
4. ให้กลไกของระบบรัฐสภาได้ทำหน้าที่ตามธรรมชาติของระบบรัฐสภาอย่างแท้จริง
5. ควรให้หน่วยงานรัฐต่างๆ มีการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องกับประชาชนในการแสดงออกความคิดเห็นทางการเมือง หรือเรื่องอื่น ว่าควรมีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติอย่างให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วมเป็นต้น

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ได้ศึกษาและเรียนรู้ถึงความไม่มั่นคงทางการเมืองของไทย ในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาของไทยว่า มีหลักการปฏิบัติอย่างไรได้ทราบถึงข้อมูลและปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยว่า มีข้อบกพร่องอย่างไรบ้างได้ศึกษาถึงกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐและที่มาของกฎหมายฉบับนี้ ว่ามีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติอย่างไรให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่ดี และมั่นคงทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาและการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายรัฐบาล ที่มีทั้งประสิทธิภาพและที่ไม่มีประสิทธิภาพสามารถเปรียบเทียบกันให้ถึงความแตกต่างในการบริหารราชการได้ชัดเจน จึงนำการไปสู่เรียกร้องของประชาชนให้มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น และยังได้ศึกษาที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาว่า มาตามกฎหมายกติกาที่ถูกต้องหรือไม่และได้ทราบถึงขอบเขตอำนาจหน้าที่ของ สส.และสว. ว่าควรมีการปฏิบัติตนอย่างไรให้สมกับตำแหน่งที่ได้รับมาจากการเลือกของประชาชน เพื่อทำหน้าที่ในการออกข้อบังคับกฎหมายต่างๆ ที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติบ้านเมืองและประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2526). บทบาทของรัฐสภาต่อความมั่นคงทางการเมือง” รัฐสภาสาร, 31(6) 16-27.
- จักษ์ พันธุ์เพชร. (2549). การเมืองการปกครองไทย จากยุคสุโขทัยสู่สมัยทักษิณ. (พิมพ์ครั้งที่ 5), ปทุมธานี บ. มายด์ พับลิชชิ่ง
- จิราภรณ์ ดำจันทร์. (2562). ประชาธิปไตยที่ไม่ตั้งมั่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน. จำนวน 336 หน้า.

- ไชยันต์ ไชยพร. (2554). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือถกเถียงกันก่อนการตัดสินใจ เพื่อหาฉันทานุมัติหรือใกล้เคียง.เอกสารคำสอนวิชาประชาธิปไตยเปรียบเทียบ ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย ตันศิริ. (2550). วิถีชีวิตการเมือง 2549-2550. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2550. การรัฐประหารในประเทศไทย
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2544). คู่มือการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: เอช.เอ็น. โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- สัญญา บัญชรวิเศษ. (2524). ทหารปฏิวัติทำไม กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์
- วิสุทธิ โพธิ์แท่น. (2544). การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองไทย. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- Europe Regional Ministerial Conference on “Effective Democratic Government at Local and Regional Level. Online:
<http://www.stabilitypact.org/wt1/041025-polenv.pdf>.